Visnu Sukta 1.154.
A review of commentaries and new translation of Rgveda

Prof. Veeranarayana Pandurangi
Dean of Vedanta Faculty
Karnataka Samskrit University
Bengaluru

There is an unbroken tradition of commentaries on Vedic studies. Since the last two centuries, there has evolved a new line of Vedic interpretation method developed by European scholars. This paper tries to review both these traditions and come to a new path by analysing the Visnu Sukta 1.154 based on Vedic and Puranic hermeneutics. It also tries to show how western tradition have failed to understand the Vedic framework. I tries to show, how, Stephany Jamison, who wanted to present a new translation of Rgveda in one Hundred Years, using all the new research available, failed to understand the basic theories of Vedas.

Here is the first mantra of sukta.

१.१५४.०१.१ विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्र वोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि[1]।

१.१५४.०१.२ यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः।। (तै.सं.1.2.13)

Griffith- I will declare the mighty deeds of Visnu, of him who measured out the earthly regions, Who propped the highest place of congregation, thrice setting down his footstep, widely striding.

MacDonnell- I will now proclaim the heroic powers of Visnu, who has measured out the terrestrial regions, who established the upper gathering-place, having, wide-paced, strode out triply.

Jamison- Now shall I proclaim the heroic deeds of Visnu, who measured out the earthly realms, who propped up the higher seat, having stridden out three times, the wide-ranging one.

Significance of vi mame[2] and rajamsi

---

[1] १,०३२.०१ इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्र वोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री। is one striking parallel.

[2] Here are some more passages again to think over

५,०८५.०५ इमामू ष्वासुरस्य श्रुतस्य महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।

५,०८५.०५ मानेनेव तस्थिवां अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ॥

Here all the three translators are interpreting *vi mame* as to mean measured. Here we need to think about it. What Visnu is doing actually? is he measuring the rajas? if so, what is the rajas? Here, to understand these concepts, we need to analyse the data of Rgveda.

Here are the two similar sentences found in Rgveda.

५,०८१.०३ यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य महिमानमोजसा ।
५,०८१.०३ यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता महित्वना ॥
०६.०४९.१३.१ यो रजांसि विममे पार्थिवानि त्रिश्चिद्विष्णुर्मनवे बाधिताय
०६.०४९.१३.२ तस्य ते शर्मन्नुपदद्यमाने राया मदेम तन्वा तना च

In the first sentence vimame is not very clear. Savitaa might have measured the three Lokas. Hence this mantra is not decisive proof against meaning of measurement. But in the second sentence vimame cannot mean measuring. (Jamison translates it as follows- He who measured out the earthly realms three times exactly, for Manu, who was hard-pressed—Viṣṇu—). this mantra cannot be interpreted to mean that Visnu has measured the lokas. What is the use of such measuring activity? We need right answer for that question.

Even if it is assumed that vimame means measured, why should Visnu measure these lokas thrice? measuring once is more than enough. Is Visnu a village accountant (Kulakarni in Kannda, patavaari in hindi) to measure the earthly regions again and again? this is crazy interpretation.

If we take the first verse ५,०८१.०३ यस्य प्रयाणमन्वन्य to mean measuring, then too, it baffles us. In 1.154 Visnu is said to be measuring earth. Savitaa is measuring the same thing. in the mantra २,०१२.०२ यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्स जनास इन्द्रः Indra is described to be measuring the antariksa[3]. Are all gods meant to measure these lokas only? Are they all patawaris? it does not

---

८,०४१.१० यः श्वेतां अधिनिर्णिजश्चक्रे कृष्णां अनु व्रता ।
८,०४१.१० स धाम पूर्व्यं ममे य स्कम्भेन वि रोदसी अजो न द्यामधारयन्नभन्तामन्यके समे ॥
८,०४२.०१ अस्तभ्नाद्द्यामसुरो विश्ववेदा अमिमीत वरिमाणं पृथिव्याः ।
८,०४२.०१ आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि ॥
८,०७६.१२ वाचमष्टापदीमहं नवस्रक्तिमृतस्पृशम् ।
८,०७६.१२ इन्द्रात्परि तन्वं ममे ॥
९,०६८.०३ वि यो ममे यम्या संयती मदः साकंवृधा पयसा पिन्वदक्षिता ।
९,०६८.०३ मही अपारे रजसी विवेविददभिव्रजन्नक्षितं पाज आ ददे ॥

[3] १,१६०.०४ अयं देवानामपसामपस्तमो यो जजान रोदसी विश्वशम्भुवा ।
१,१६०.०४ वि यो ममे रजसी सुक्रतूययाजरेभि स्कम्भनेभिः समानृचे ॥
Here the Surya is described to have created the rodasii. along with it वि यो ममे रजसी is described. Hence it too should be taken along with jajaana. स्कम्भनेभिः समानृचे is also important here because it is there in the 154 too.

look meaning-full.

Again In mantra ०६.०४९.१३.१ यो रजांसि विममे पार्थिवानि त्रिश्चिद्विष्णुर्मनवे बाधिताय Visnu, according to Jamison, is said to have measured the earthly regions thrice exactly. What is this exactness? What problem would have occurred had it not been exactly? or does it mean that Savitaa and Indra have measured these realms, but not exactly, hence Visnu is measuring it exactly? does not it mean nonsense?

Visnu gives land to Indra- Central plot of the story

The Rk ०६.०४९.१३.१ यो रजांसि विममे पार्थिवानि त्रिश्चिद्विष्णुर्मनवे बाधिताय reminds us of other such lines such as १,१५५.०४ यः पार्थिवानि त्रिभिरिद्विगामभिरुरु क्रमिष्टोरुगायाय जीवसे, ७. १००.३.१ त्रिर्देवः पृथिवीं एष एतां वि चक्रमे शतर्चसं महित्वा and ०७.१००.०४.१ वि चक्रमे पृथिवीं एष एतां क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन् where Visnu is said to have conquered the prthivii thrice to give it to one manus or jiivas. This manus or jiivas cannot be other than Manu (Indra) mentioned in ०६.०४९.१३.१. Again the same thing occurs in ०८.१००.१२.१{०५} सखे विष्णो वितरं वि क्रमस्व द्यौर्देहि लोकं वज्राय विष्कभे where Visnu is asked to conquer the dyau to give it to one Vajra (Indra). In the mantra ०८.०५२.०३.२{२०} यस्मै विष्णुस्त्रीणि पदा विचक्रमे उप मित्रस्य धर्मभिः it is said that Visnu has conquered (everything) in three steps, for Indra. In the mantra ०१.०२२.१७.१{०७} इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम् Visnu is said to have conquered this (prthivii)

२,०१२.०१ यो जात एव प्रथमो मनस्वान्देवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् ।

२,०१२.०१ यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास इन्द्रः ॥

२,०१२.०२ यः पृथिवीं व्यथमानामदृंहद्यः पर्वतान्प्रकुपितां अरम्णात् ।

२,०१२.०२ यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्स जनास इन्द्रः ॥

Here in २,०१२.०१ Indra is extolled as the creator of the rodasii. rodasii are the द्यावापृथिवी. this reminds us of यस्याण्डकोषं शुष्ममाहुः. this is also a sign of visnu. Here it is said that Indra has stabilised the पृथिवी. He has also pacified the parvatas. He conquered the अन्तरिक्ष. Then he subdued the dyau.

वि यो रजांस्यमिमीत सुक्रतुर्वैश्वानरो वि दिवो रोचना कविः । परि यो विश्वा भुवनानि पप्रथेऽदब्धो गोपा अमृतस्य रक्षिता ॥६,००७.०७।। स जायमानः परमे व्योमनि व्रतान्यग्निर्व्रतपा अरक्षत । व्यन्तरिक्षममिमीत सुक्रतुर्वैश्वानरो महिना नाकमस्पृशत् ॥६,००८.०२ ।। व्यस्तभ्नाद्रोदसी मित्रो अद्भुतोऽन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषा तमः ।६,००८.०३ ।। अयं षळ् उर्वीरमिमीत धीरो न याभ्यो भुवनं कचनारे ॥ ६,०४७.०३।।

in three steps. This is also echoed in ०१.०२२.१८.१{०७} त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः.[4] 10.90.1 ततो विष्वङ् व्यक्रामत् साशनानशने अभि too echoes this thing.

Hence we can conclude that *vi mame* means the activity of conquering.

It is also possible that this root माङ् माने शब्दे च may mean sound. But that would be meaningless. Visnu can not mearly sounding terribly. Idam would be also meaningless the.

Askabhaayat

Then Visnu is described as who propped up the higher seat, according to Jamison. We have to think over this thing also. What Visnu is doing in the second line?

What does this skabhi root mean? Siddhaantakaumudii gives the meaning ष्टभि स्कभि प्रतिबन्धे.

---

[4] २,०४०.०३ सोमापूषणा रजसो विमानं सप्तचक्रं रथमविश्वमिन्वम् । विषूवृतं मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम् ॥ Here Ratha is extolled as vimaana. This Ratha cannot be simple measurer. But it can be instrument of conquering. Hence it is also called as vimaana.

In the following mantras Agni, Varuna, Soma, Uurvasi , Hiranyagarbha, Gandharva etc are all called ३,००३.०४ पिता यज्ञानामसुरो विपश्चितां विमानमग्निर्वयुनं च वाघताम्। आ विवेश रोदसी भूरिवर्पसा पुरुप्रियो भन्दते धामभिः कविः ॥ ३,०२६.०७ अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं म आसन् । अर्कस्त्रिधातू रजसो विमानोऽजस्रो घर्मो हविरस्मि नाम ॥ ७,०८७.०६ अव सिन्धुं वरुणो द्यौरिव स्थाद्द्रप्सो न श्वेतो मृगस्तुविष्मान् । गम्भीरशंसो रजसो विमानः सुपारक्षत्रः सतो अस्य राजा ॥ ९,०६२.१४ सहस्रोतिः शतामघो विमानो रजसः कविः । इन्द्राय पवते मदः ॥ ९,०८६.४५ अग्रेगो राजाप्यस्तविष्यते विमानो अह्नां भुवनेष्वर्पितः । हरिर्घृतस्नुः सुदृशीको अर्णवो ज्योतीरथः पवते राय ओक्यः ॥ १०,०९५.१७ अन्तरिक्षप्रां रजसो विमानीमुप शिक्षाम्युर्वशीं वसिष्ठः । उप त्वा रातिः सुकृतस्य तिष्ठान्नि वर्तस्व हृदयं तप्यते मे ॥ १०,१२१.०५ येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृळ्हा येन स्व स्तभितं येन नाकः । १०,१२१.०५ यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ (हिरण्यगर्भसूक्त). १०,१२३.०१ अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने । १०,१२३.०१ इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिभी रिहन्ति ॥ १०,१३९.०५ विश्वावसुरभि तन्नो गृणातु दिव्यो गन्धर्वो रजसो विमानः । १०,१३९.०५ यद्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म धियो हिन्वानो धिय इन्नो अव्याः ॥ All these dieties cannot be the kulakarnis of Pune Peshvas. Hence *vimaana* should mean something else different thing. Here according to the principle of Miimaamsa the Linga (capacity of referants) "rajaso vimaana" is sufficient to prove that one Visnu who is conquering the rajas is referred to in all these verses. Here different deities are not described.

There is also possibility that in all the verses given above rajas is referred in singular genitive (षष्ठ्येकवचन) whereas the present context it is in plural genitive. That might be indicating some different meaning here.

१०,११४.०५ सुपर्णं विप्राः कवयो वचोभिरेकं सन्तं बहुधा कल्पयन्ति । १०,११४.०५ छन्दांसि च दधतो अध्वरेषु ग्रहान्सोमस्य मिमते द्वादश ॥ १०,११४.०६ षट्त्रिंशांश्च चतुरः कल्पयन्तश्छन्दांसि च दधत आद्वादशम् । १०,११४.०६ यज्ञं विमाय कवयो मनीष ऋक्सामाभ्यां प्र रथं वर्तयन्ति ॥

These last two mantras are somehow different, however. They are counting grahas of soma here, as suggested by number words like द्वादश षट्त्रिंश etc.

Thus askabhaayat should mean disturbed or blocked.

Apte dictionary gives the meaning of root skabhi as 1. to create and 2. To stop etc. स्कब्ध as 1. Supported, propped 2. Stopped. Here other two have translated it is propped. Only MacDonnel interprets it as established. Hence to decide the meaning again we need to see other Rk passages.

०७.०९९.०२.१ न ते विष्णो जायमानो न जातो देव महिम्नः परं अन्तं आप

०७.०९९.०२.२ उदस्तभ्ना नाकं ऋष्वं बृहन्तं दाधर्थ प्राचीं ककुभं पृथिव्याः

०७.०९९.०३.१ इरावती धेनुमती हि भूतं सूयवसिनी मनुषे दशस्या

०७.०९९.०३.२ व्यस्तभ्ना रोदसी विष्णवेते दाधर्थ पृथिवीं अभितो मयूखैः

These two Rk verses make it clear that skabhi is used in the same sense to that of stabhi.

Commenting upon Bhagavata verse चस्कम्भ यः स्वरहसा स्खलितं त्रिपृष्ठं यस्मात्त्रिसाम्यसदनादुरुकम्पमानम् ॥ ०२.०७.०४०. Yadupatyacharya, author of prakashika, states that when Visnu took Vamana form to help Indra, all the planets got off their orbitory paths, because of the speed of Visnu's growing, hence the Svargaloka also got off from its path. Then Visnu re-established it in its own path. Naaka was falling down, hence Visnu put it up again in its orbit. Rodasii too were going up with steps, hence he had to put them down in their orbit.

२,०१२.०२ यः पृथिवीं व्यथमानामदृंहद्यः पर्वतान्प्रकुपितां अरम्णात् ।
२,०१२.०२ यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्स जनास इन्द्रः ॥

Makes it clear that Indra (Visnu, by the virtues of the signs) supported the prthivii which was worried.

The शानच् in विचक्रमाणः also refers to the simultaneity of these two activities noted by words अस्कभायत् and विचक्रमाणः.

Sadhastham

It means a gathering place. But here it is associated with Uttara (compare this with the य इदं दीर्घं प्रयतं सधस्थम् in the next verse which says "this sadhastha"). Thus this word should mean satyaloka as explained by Bhaagavata verse.

Tredhaa vicakramaanah

What is the tredhaa vikrama (having stridden out three times, Jamison). Three steps are the central theory of this sukta. But there is no description of this in any of translations. It is repeated in rgveda again and again. This is the indication of Visnu. Vikrama and three steps are invariably associated with Visnu.

१,०२२.१६ अतो देवा अवन्तु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे ।

०१.०२२.१७.१{०७} इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम्

०१.०२२.१८.१{०७} त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः

१,१५४.०२ यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा ॥

१,१५५.०४ यः पार्थिवानि त्रिभिरिद्विगामभिरुरु क्रमिष्टोरुगायाय जीवसे ॥

५,०४७.०३ उक्षा समुद्रो अरुषः सुपर्णः पूर्वस्य योनिं पितुरा विवेश ।

५,०४७.०३ मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे रजसस्पात्यन्तौ ॥ [here is the suparna, Visnu who is in the middle of div. suparna is Visnu[5]]

५,०८७.०४ स चक्रमे महतो निरुरुक्रमः समानस्मात्सदस एवयामरुत् ।

५,०८७.०४ यदायुक्त त्मना स्वादधि ष्णुभिर्विष्पर्धसो विमहसो जिगाति शेवृधो नृभिः [॥ here is the urukrama to indicate Visnu[6]]

०७.१००.०३.१ त्रिर्देवः पृथिवीं एष एतां वि चक्रमे शतर्चसं महित्वा

०७.१००.०३.२ प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्त्वेषं ह्यस्य स्थविरस्य नाम

०८.०१२.२७.१{०६} यदा ते विष्णुरोजसा त्रीणि पदा विचक्रमे

८,०२९.०७ त्रीण्येक उरुगायो वि चक्रमे यत्र देवासो मदन्ति ॥

०८.०५२.०३.२{२०} यस्मै विष्णुस्त्रीणि पदा विचक्रम उप मित्रस्य धर्मभिः

१०,०१५.०३ आहं पितॄन्सुविदत्रां अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।

१०,०९०.०४ ततो विष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशने अभि ॥

१०,११७.०८ एकपाद्भूयो द्विपदो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।

१०,११७.०८ चतुष्पादेति द्विपदामभिस्वरे सम्पश्यन्पङ्क्तीरुपतिष्ठमानः ॥

But this great feature is missed by both Sayana and other translators. Sayana has interpreted this vimame to mean creation. He writes विममे विशेषेण निर्मितवान्. But his interpretation misses the Rgvedic connotation of vimame which always meant conquering. Sayanacharya cannot explain verses such as ०६.०४९.१३.१ यो रजांसि विममे पार्थिवानि त्रिश्चिद्विष्णुर्मनवे बाधिताय to mean creation. How can somebody else create world for Manu the hard pressed. He has also missed the basic

---

[5] १०,११४.०४ एकः सुपर्णः स समुद्रमा विवेश स इदं विश्वं भुवनं वि चष्टे ।
१०,११४.०४ तं पाकेन मनसापश्यमन्तितस्तं माता रेळ्हि स उ रेळ्हि मातरम् ॥
१०,११४.०५ सुपर्णं विप्राः कवयो वचोभिरेकं सन्तं बहुधा कल्पयन्ति ।
१०,११४.०५ छन्दांसि च दधतो अध्वरेषु ग्रहान्सोमस्य मिमते द्वादश ॥

[6] ८,०७७.१० विश्वेत्ता विष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः ।
१,०९०.०९ शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः ॥
३,०५४.१४ विष्णुं स्तोमासः पुरुदस्ममर्का भगस्येव कारिणो यामनि ग्मन् ।
३,०५४.१४ उरुक्रमः ककुहो यस्य पूर्वीर्न मर्धन्ति युवतयो जनित्रीः ॥

plot i.e. Vamana avatara[7]. Similarly अस्कभायत् is also misinterpreted by him to mean creation in his first interpretation. Though he has corrected himself to ध्रुवं स्थापितवान् in second interpretation, still he suffers from faults when he interprets किं कुर्वन् त्रेधा विचक्रमाणः त्रिप्रकारं स्वसृष्टान् लोकान् विविधं क्रममाणः. Here vikrama is not विविधं क्रमणं but the actual overwhelming or out-pervading as attested by verses such as इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदम्.

Urugaaya

उरुगायः is also misunderstood by Sayana. He writes उरुभिः महद्भिः गीयमानः. But urugaaya is a well attested word in rgveda. There are three words in rgveda urugaaya[8], urukrama and urusamsa. This urusamsa means who is more extolled, while urukrama is invariably associated with Visnu[9]. That krama is nothing but vikrama and vicakrame. Urugaaya is to mean bigbodied.

Nu kam

Nu kam is used in the sense avadhaarana (Stress) as in २,०१८.०३ हरी नु कं रथ इन्द्रस्य योजमायै सूक्तेन वचसा नवेन ।[10] Here, हरी नु कं means हरी एव. Hence विष्णोर्नु कं विष्णोरेव. But Sayana missed it too. He writes नु कं = अतिशीघ्रं whereas Venkatamadhava interpreted it as क्षिप्रमेव. But there is no urgency to mean it.

Pravocam

Shrinivasatirtha's interpretation

तस्य विष्णोर्वीर्याणि, कं नु को नु, विभक्तिव्यत्ययश्छान्दसः अतिशयार्थकः। ....प्रवोचं साकल्यरूपातिशयेन प्रवदेत्, न कोपीत्यर्थः। is not supported by Rgvedic style. There are clear wordings in rgveda प्रवोचत् प्रवोचं प्रवोचत etc. Hence there is no need to accept विभक्तिव्यत्यय here. However, there is possibility of कम् being

---

[7] However, He has mentioned that story in TB 2.4.3.4.

[8] ०२.००१.०३.१{१७} त्वमग्न इन्द्रो वृषभः सतामसि त्वं विष्णुरुरुगायो नमस्यः।

[9] ०८.०७७.१०.१{३०} विश्वेत्ता विष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः।
०१.०९०.०९.२{१८} शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः।

[10] १,०७२.०८ स्वाध्यो दिव आ सप्त यह्वी रायो दुरो व्यृतज्ञा अजानन् ।
१,०७२.०८ विदद्गव्यं सरमा दृळ्हमूर्वं येना नु कं मानुषी भोजते विट् ॥
२,०१८.०३ हरी नु कं रथ इन्द्रस्य योजमायै सूक्तेन वचसा नवेन ।
२,०१८.०३ मो षु त्वामत्र बहवो हि विप्रा नि रीरमन्यजमानासो अन्ये ॥
८,०६६.०९ कदू न्वस्याकृतमिन्द्रस्यास्ति पौंस्यम् ।
८,०६६.०९ केनो नु कं श्रोमतेन न शुश्रुवे जनुषः परि वृत्रहा ॥
१०,०५०.०५ असो नु कमजरो वर्धाश्च विश्वेदेता सवना तूतुमा कृषे ॥
१०,०५०.०५ अवा नु कं ज्यायान्यज्ञवनसो महीं त ओमात्रां कृष्टयो विदुः ।
१०,१५७.०१ इमा नु कं भुवना सीषधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः ॥

used to mean कः, if we consider that there is one parallel for this i.e. १,०३२.०१ इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्र वोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री।[11] where there is नु without कम्.

Venkatamadhava interpretation

विष्णोः कर्माण अहं क्षिप्रमेव ब्रवीमि। यः पृथिव्यां भवान् लोकान् विममे। यश्च द्यामुत्तभ्नाति विक्रममाणः त्रेधा उरुगमनः उरुभिर्वा स्तोतव्यः. This interpretation too suffers from the same problems as in Sayana.

Bhaagavata's interpretation of vimame

विष्णोर्नु वीर्यगणनां कतमोऽर्हतीह यः पार्थिवान्यपि कविर्विममे रजांसि ।

चस्कम्भ यः स्वरहसा स्खलितं त्रिपृष्ठं यस्मात्त्रिसाम्यसदनादुरुकम्पमानम् ॥ ०२.०७.०४० ॥ This Bhagavata verse interprets this *vimame* in a different way. According to Bhagavata this mantra ponders as to who is capable of counting the heroic deeds of Visnu? [Not even a person who] can count earthly atoms [can count heroic deeds of Visnu]. [This is the magnitude of his heroic deeds.] This Bhaagavata verse employs the same words of Rgveda. Hence this verse might be interpreting this Rg verse in another way.

ज्यायान् गुणैरवरजोऽप्यदितेः सुतानां लोकान् विचक्रम इमान् यदथाधियज्ञः ।
क्ष्मां वामनेन जगृहे त्रिपदच्छलेन याञ्चामृते पथि चरन् प्रभुभिर्न चाल्यः ॥ ०२.०७.०१७ ॥
पारं महिम्न उरुविक्रमतो गृणानो यः पार्थिवानि विममे स रजांसि मर्त्यः ।
किं जायमान उत जात उपैति मर्त्य इत्याह मन्त्रदृगृषिः पुरुषस्य यस्य ॥ ०८.२३.०२९ ॥*

Hence our tradition holds that only a person well versed in Itihasa, Purana, Pada, Vakya, Pramana etc. will be able to understand the meaning of Veda.

इतिहासपुराणाभ्यां वेदं समुपबृंहयेत्। बिभेत्यल्पश्रुताद्वेदो मामयं प्रहरिष्यति।। (MB 1.1.204)

इतिहासपुराणज्ञः पदवाक्यप्रमाणवित्। अर्थोपकारवेदी च वेदार्थं ज्ञातुमर्हति।। अनेवंविधा अल्पश्रुता नाधिक्रियन्ते। (Quoted by Bhattabhaskara in his Bhasya on Taittiriya samhita)

Jamison's interpretation of this sukta

Jamison makes remarks on Visnu and this sukta as follows-

> The only acts that are especially his are his three strides or three steps. With these strides Viṣṇu encompasses the earth, and with his third step he disappears into a realm where none can follow {तृतीयमस्य नकिरा दधर्षति वयश्चन पतयन्तः पतत्रिणः ॥} (I.155.4–5). Or he enters into heaven where there is the "wellspring of honey," the source of soma {यस्य त्री पूर्णा मधुना पदान्यक्षीयमाणा स्वधया मदन्ति।} (I.154.5), or the highest cattle-pen ३,०५५.१०

[11] १,०९१.०३ राज्ञो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद्गभीरं तव सोम धाम ।

> {विष्णुर्गोपाः परमं पाति पाथः प्रिया धामान्यमृता दधानः।} (III.55.10). He is therefore the god who is wide-ranging (*urugāya*) and wide-striding (*urukrama*). The purpose of his strides is to create space and a place for people to live and move (I.155.4, VI.49.13, VII.100.4). This purpose could explain Viṣṇu's close connection with Indra in the fight with Vr̥tra, since Vr̥tra represents what confines and hinders, and Viṣṇu's strides what opens and frees. The strides of Viṣṇu in the R̥gveda anticipate the strides that Viṣṇu takes as Vāmana, the dwarf avatar of classical Hinduism, and also in the middle Vedic literature Viṣṇu as the sacrifice is a dwarf {वामनो ह विष्णुरास। तद्देवा न जिहीडिरे महद्वै नो दुर्ये नो यज्ञसंमितमदुरिति} (ŚB I.2.5.5)[12]. **However, there is no direct evidence that Viṣṇu already has has the form of a dwarf in the R̥gveda.**

Though Visnu's form as Vaamana appears in Chandogya Upanisads and Katha etc.[13] there is no exact Vaamana is found in RV, however, similar words do describe Visnu in this context. These words are kucara and kumara, (1.154.2. कुचरो गिरिष्ठाः १,१५५.०६ बृहच्छरीरो विमिमान ऋक्वभिर्युवाकुमारः प्रत्येत्याहवम् ॥). Here Visnu is Kumaara i.e. in his fifth year.[14] Vaamana is also a Baala.[15] Hence we can take that Kumaara is indicating Visnu's little form "Vaamana". Kucara will be discussed immediately in next verse.

There is a mention of Vaama however in whole अस्यवामीयसूक्त. १,१६४.०६ वि यस्तस्तम्भ षळ् इमा रजांस्यजस्य रूपे किमपि स्विदेकम् ॥ इह ब्रवीतु य ईमङ्ग वेदास्य वामस्य निहितं पदं वेः ।

---

12 अथ यद्वैष्णवः । त्रिकपालो वा पुरोडाशो भवति ..... इति तस्य वामनो गौर्दक्षिणा स हि वैष्णवो यद्वामनः। श.प.ब्रा. ५.२.५.[४] वायव्यं श्वेतं पुच्छे..... सेन्द्रतायै वैष्णवो वामनो यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठति १३.२.२.[९] श.प.ब्रा.

13 य एषोन्तरक्षिणि पुरुषो दृश्यते एष आत्मेति होवाचैतदमृतमभयमेतद्ब्रह्मेतस्मिन्न किञ्चन श्लिष्यति तद्यप्यस्मिन् सर्पिर्वोदकं वा सिञ्चति वर्त्मनी एव गच्छति ।।1।। एतं संयद्वाम इत्याचक्षत एतं हि सर्वाणि वामान्यभिसंयन्ति सर्वाण्येनं वामान्यभिसंयन्ति य एवं वेद ।।2।। एष उ एव वामनिरेष हि सर्वाणि वामानि नयति सर्वाणि वामानि नयति य एवं वेद ।।3।। एष उ एव भामनिरेष हि सवेषु लोकेषु भाति सर्वेषु लोकेषु भाति य एवं वेद ।।4।। (Chandogya 4..........)

ऊर्ध्वं प्राणमुन्नयत्यपानं प्रत्यगस्यति । मध्ये वामनमासीनं विश्वे देवा उपासते ।। Katha 2.2.3।।

"वासुदेवः सङ्कर्षणः प्रद्युम्नोनिरुद्धोहं मत्स्यः कूर्मो वराहो नारसिंहो वामनो रामो रामः कृष्णः बुद्धः कल्किरहं शतधाहं सहस्रधाहममितोहमनन्तोहं नैवैते जायन्ते न म्रियन्ते नैषामनुज्ञा न बन्धो न मुक्तिः सर्व एव ह्येते पूर्णा अजरा अमृता परमाः परानन्दाः' it is the चतुर्वेदशिखा (quoted by Madhvacarya in BSB 2.3.48)

"स ईशः सोसपत्नः स हरिः स परः स परोवरीयान् यदिदं चक्षुषि सर्पिर्वोदकं वा सिञ्चति वर्त्मनी एव गच्छति स वामनः स भामनः स आनन्दः सोच्युतः' चतुर्वेदशिखा (by Madhvacarya in BSB 1.2.14)

स एतं विष्णुर्वामनमपश्यत् (2.1.3 तै.सं)

14 कौमारं पञ्चमाब्दान्तं पौगण्डं दशमावधि (Vacaspatya quotes Shridharasvami com. on Bhagavata)

15 अहो ब्राह्मणदायाद वाचस्ते वृद्धसम्मताः ।
त्वं बालो बालिशमतिः स्वार्थं प्रत्यबुधो यथा ॥ Bhaagavata ०८.१९.०१८ ॥

Mantra 2

१,१५४.०२ प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।

१,१५४.०२ यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा ॥[16]

Jamison- In this way Viṣṇu will be praised for his heroic deed—(he who is) like a fearsome wild beast, living in the mountains and roaming wherever it wants, in whose three wide strides dwell all living beings.
Griffit- For this his mighty deed is Visnu lauded, like some wild beast, dread, prowling, mountain-roaming; He within whose three wide-extended paces all living creatures have their habitation.

Here is the Taittiriya text corresponding to this mantra "प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्याय । मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेषु । अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा । नू मर्तो दयते सनिष्यन्, यः । विष्णव उरुगायाय दाशत् ।। तै.ब्रा॥२।४।३।४ ।।

२५ प्र यः सत्राचा मनसा यजातै । एतावन्तं नर्यमाविवासात् । विचक्रमे पृथिवीमेष एताम् । क्षेत्राय विष्णुर्मनुषे दशस्यन् । ध्रुवासो अस्य कीरयो जनासः । उरुक्षितिगं सुजनिमाचकार । त्रिर्देवः पृथिवीमेष एताम् । विचक्रमे शतर्चसं महित्वा । प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान् । त्वेषग्ग् ह्यस्य स्थविरस्य नाम ।। तै.ब्रा॥२।४।३।५ ।।"

Here is Visnu is प्रस्तवते. What is the prastavate? Sayana too describes it as प्रस्तूयते. But that does not suit here. करणार्थकतृतीयाया आनर्थक्यम् is the problem. You can praise Visnu for his heroism, but not "by his heroism". Moreover In the ५,०१०.०७ होतर्विभ्वासहं रयिं स्तोतृभ्य स्तवसे च न उतैधि पृत्सु नो वृधे॥[17] it is used in active not in passive. Here is clincher १०,०६५.०४ पृक्षा इव महयन्तः सुरातयो देवा स्तवन्ते मनुषाय सूरयः॥[18] What Devas are stavante for man? Are they praising for man? One can "praise the man". How can anyone "praise for man". Here Gods are giving boons to man. Hence same should be understood here also. There are many stuvate in Rgveda such as ४,०१७.१८ सखीयतामविता बोधि सखा गृणान इन्द्र स्तुवते वयो धाः। (हे इन्द्र वयोधाः त्वां स्तुवते).

Kucara also means the little man. There are other such occurrences of that word. मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावतः। (Rg 10.180.2, तै.सं.1.6.12.4) कुचरः प्राणिभक्षणादिरूपकुत्सिताचरणशीलः गिरिष्ठाः पर्वतनिवासी (सायणः) प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्याय। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।। (तै.ब्रा.2.4.3.4) कुचरः भूमौ वर्तमानः भीमः भयंकरः मृगो न सिंहो यथा ऊर्ध्वमुत्प्लुत्योत्प्लुत्य गिरिष्ठाः पर्वतस्थो भवति तथा विष्णुः (Sayana)[19] But all these interpretations are

16

17 ६,०२०.१० सनेम तेऽवसा नव्य इन्द्र प्र पूरव स्तवन्त एना यज्ञैः ।८,०२४.१६ एवा हि वीर स्तवते सदावृधः ॥

18 १०,१४८.०५ श्रुधी हवमिन्द्र शूर पृथ्या उत स्तवसे वेन्यस्यार्कैः। also supports my theory.

19 बहु वा एष कुचरोमेध्यमुपगच्छति। यदश्वः।। तै.ब्रा. 3.8.2. कुचरः भूम्यां संचरन् (भट्टभास्करः). Here Kucara is not used in Visnu. It is different. It is only "wandering on earth".

wrong. Ku has many meanings of which littleness is one. Hence Kucara is who is going with littleness. That is Vaamana. When Visnu can cover whole world by three steps then What Visnu is doing by going everywhere? Is it like horse of Asvamedha? That is un-understandable.

Visnu resides in Giris. विष्णुः पर्वतानाम् (अधिपतिः) says Taittiriiya Samhitaa (3.4.5.1). Hence गिरिष्ठाः suits Visnu. १,१५४.०३ प्र विष्णवे शूषमेतु मन्म गिरिक्षित also speaks of same thing.[20]

Second half of the mantra is very clear.

Mantra 3

१,१५४.०३ प्र विष्णवे शूषमेतु मन्म गिरिक्षित उरुगायाय वृष्णे।

१,१५४.०३ य इदं दीर्घं प्रयतं सधस्थमेको विममे त्रिभिरित्पदेभिः॥

Jamison- Let my fortifying thought go forth to Viṣṇu, the mountain-dwelling, wide-ranging bull, who alone with just three steps measured out this dwelling place here, long and extended,
Griffit- Let the hymn lift itself as strength to Visnu, the Bull far-striding, dwelling on the mountains, Him who alone with triple step hath measured this common dwelling-place, long, far extended.

शूषं मन्म

What is suusa? शूष प्रसवे is the root. शूषं सहः says Nirukta (2.9). But here it means only sukha. It is the power of aatman. Manma is mati. Hence it means that our mind which causes sukha (to) should go to Visnu. It is found in other Rks such as १,००९.१० इन्द्राय शूषमर्चति॥[21] १०,०५४.०६ अध प्रियं शूषमिन्द्राय मन्म ब्रह्मकृतो बृहदुक्थादवाचि॥ १०,१३३.०१ प्रो ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत.[22]

गिरिक्षित् is already explained in the previous verse as who is dwelling in mountains.

वृष्णे

वृष्णे is translated as Bull. What is this nonsense? Where is the bull here? This root is वृषु वर्षणे. It should mean वृष्णे कामानां वर्षित्रे. How bull will climb hills? Entire rgveda would be full of bulls stampeding us, if we accept this interpretation. It would be redundant in १,१०३.०६

---

20 १०,१५५.०१ अरायि काणे विकटे गिरिं गच्छ सदान्वे।

21 बृहच्छूषं सुखं प्रति। सुते सुते सद्गृहाय देवाय बृहतेर्चति।। Rgbhaasya of Madhvacarya.

22 १,०६२.०१ प्र मन्महे शवसानाय शूषमाङ्गूषं गिर्वणसे अङ्गिरस्वत् । ८,०७४.०१ अग्निं वो दुर्यं वच स्तुषे शूषस्य मन्मभिः ॥ १०,०१२.०८ यस्मिन्देवा मन्मनि संचरन्त्यपीच्ये न वयमस्य विद्म । ३,०२६.०७ अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं म आसन् । अर्कस्त्रिधातू रजसो विमानोऽजस्रो घर्मो हविरस्मि नाम ॥

भूरिकर्मणे वृषभाय वृष्णे सत्यशुष्माय सुनवाम सोमम्। where both वृषभाय and वृष्णे are used. See the Jamison translation of ६,०६८.११ इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषणा वृषेथाम् । (O Indra and Varuṇa, you bulls—drench yourselves in the most honeyed, bullish soma). it should have been as follows- hey! You bulls! Bull the soma bull, if vrs is taken literally. square bracket mine) how nonsense it is?.

Second half is quite clear like the first Mantra.

Mantra 4

१,१५४.०४ यस्य त्री पूर्णा मधुना पदान्यक्षीयमाणा स्वधया मदन्ति ।

१,१५४.०४ य उ त्रिधातु पृथिवीमुत द्यामेको दाधार भुवनानि विश्वा ॥

Jamison- Whose three <u>steps</u>, <u>filled with honey</u>, never becoming depleted, find elation through their own <u>power</u>, who alone supports heaven and earth in <u>their three parts</u> and all living beings.
Griffit- Him whose three places that are filled with sweetness, imperishable, joy as it may list them, Who verily alone upholds the threefold, the earth, the heaven, and all living creatures

मधुना पूर्णानि त्रीणि पदानि

What is the madhu?

१,०१३.०२ मधुमन्तं तनूनपाद्यज्ञं देवेषु नः कवे । here yajna is madhumat

१,०१३.०३ मधुजिह्वं हविष्कृतम् ॥ madhu is in toungue

१,०१५.११ अश्विना पिबतं मधु दीद्यग्नी शुचिव्रता । Hey Asvins! Drink madhu

१,०२२.०३ या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती । Here kasaa (whipping rope, Baarukolu in kannada) is madhumat

१,०२८.०८ इन्द्राय मधुमत्सुतम् ॥ suta is madhumat

१,०४७.०१ अयं वां मधुमत्तमः सुतः सोम ऋतावृधा। soma is madhumat

१,०४७.०३ अश्विना मधुमत्तमं पातं सोममृतावृधा । soma is madhumat

१,०७८.०५ अवोचाम रहूगणा अग्नये मधुमद्वचः । here word is madhumat

१,०८७.०२ श्चोतन्ति कोशा उप वो रथेष्वा घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते ॥ Ghrta is madhu-colored

१,०९०.०६ मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः। १,०९०.०६ माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः॥

१,०९०.०७ मधु नक्तमुतोषसो मधुमत्पार्थिवं रजः। १,०९०.०७ मधु द्यौरस्तु नः पिता॥

१,०९०.०८ मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमां अस्तु सूर्यः । १,०९०.०८ माध्वीर्गावो भवन्तु नः[23] ॥ Everything brings forth madhu here in this mantra.

How all these things can produce/bring forth honey if we take word madhu to mean honey? This is something un-understandable. Hence it should mean something that is sweet. Word can be sweet, Son can be sweet, Amrta cab be sweet, so on, so forth.

How Visnu's three feet are filled with madhu?

That is the high question we have to address now. Three vikramanas of Visnu are explained earlier. What are these padas now? How can Visnu have three legs? What are these three padas?

Rk १०,०९०.०३ पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥ १०,०९०.०४ त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः पादोऽस्येहाभवत्पुनः।[24] gives answer- this Purusa has four paadas. One paada is here and other three are in Div.

Rk ४,०५८.०३ चत्वारि शृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य। त्रिधा बद्धो वृषभो रोरवीति महो देवो मर्त्यां आ विवेश ॥ speaks of three paadas of Visnu (in Ghrtasuukta).

This is found also in Rk. ३,०५५.१० विष्णुर्गोपाः परमं पाति पाथः प्रिया धामान्यमृता दधानः। where Visnu is said to be having अमृतानि धामानि. These अमृतानि धामानि are his paadas. स विष्णुस्त्रेधात्मानं न्यधत्त पृथिव्यां तृतीयमन्तरिक्षे तृतीयं दिवि तृतीयम् (तै.सं.2.4.12) supports this meaning.

Bhaagavata further clarifies these three

यो वा अहं च गिरिशश्च विभुः स्वयं च स्थित्युद्भवप्रलयहेतव आत्ममूलाः ।
भूत्वा त्रिपाद्ववृध एक उरुप्ररोहस्तस्मै नमो भगवते भुवनद्रुमाय ॥ Bhaagavata ०३.०९.०१६ ॥
प्रादुष्कृतानां मायानामासुरीणां विनाशयत्।
सुदर्शनास्त्रं भगवान् प्रायुङ्क्त दयितं त्रिपात् ॥ Bhaagavata ०३.१९.०२२ ॥

"अनन्तासनवैकुण्ठक्षीराब्धिस्थो हरिस्त्रिपात्' इति च ।।16।। (Madhvaacarya comm. on above)
अमृतम् क्षेमम् अभयम् इति स्वरूपांशत्रयवान् (प्रकाशिका commentary on above passage)

---

23 ६,०११.०३ वेपिष्ठो अङ्गिरसां यद्ध विप्रो मधु च्छन्दो भनति रेभ इष्टौ ॥

24 This is echoed in Chaandogya सैषा चतुष्पदा षड्विधा गायत्री तदेतदृचाभ्यनूक्तम् ।।5।।

तावानस्य महिमा ततो ज्यायां?श्च पूरुषः । पादोस्य सर्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवीति ।।6।। छांदोग्य. This is also found in अमृतस्य पूर्णान्तामु कलां विचक्षते। पादं षड्ढोतुर्न किलाविविथ्से। (तै. आ. 3.1.1.5)

Hari has got three forms in अनन्तासन वैकुण्ठ and क्षीराब्धि. These three forms are called अमृतम् क्षेमम् अभयम्. That is how he is called tripaat.[25]

८,०२९.०७ त्रीण्येक उरुगायो वि चक्रमे यत्र देवासो मदन्ति ॥ also supporst us. अस्यापि विष्णुः त्रिभिः पदैः त्रीणि भुवनानि विचक्रमे येषु पदेषु देवाः सुखमनुभवन्ति इत्यर्थः। Hence it is one Samaakhyaa (same-worded support). ९,१०३.०२ त्री षधस्था पुनानः कृणुते हरिः ॥[26] Here again there is mention of three sadhasthas which Hari sanctifies.

स्वधया मदन्ति

What is this svadhaa? It is sukha.[27] There are numerous occurrences of this combination in Rgveda.[28] १,१०८.१२ यदिन्द्राग्नी उदिता सूर्यस्य मध्ये दिवः स्वधया मादयेथे। ३,००४.०७ दैव्या होतारा प्रथमा न्यृञ्जे सप्त पृक्षासः स्वधया मदन्ति।

मदन्ति to feel happy. मदी हर्षग्लेपनयोः भ्वादिः, मदति मदयति[29]

त्रिधातु

What is this tridhaatu? Jayatiirtha comments on it (TP on BSB 1.1.2) प्रकृति-पुरुष-कालधारकः विष्णुः. It may also mean "in all three times" as himself he interpreted this word in १,०३४.०७ त्रिर्नो अश्विना यजता दिवेदिवे परि त्रिधातु पृथिवीमशायतम् ।[30]

Mantra 5

१,१५४.०५ तदस्य प्रियमभि पाथो अश्यां नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।

१,१५४.०५ उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः ॥

---

25 अथ वा त्रिपाद्रूपी भगवान् दिव्यपुरुषस्त्रिविक्रमोऽस्य देवता । तत्प्रतिपादकगायत्रीभाष्यत्वात् । (वि.त.नि.टी.टिप्पणी लघुप्रभा व्यासतत्त्वज्ञकृता)

26 ८,००८.२३ त्रीणि पदान्यश्विनोराविः सान्ति गुहा परः । this might be indicating same thing.

27 तदेकं सर्वोत्तमं ब्रह्म अवातं वातप्रेरणया विनैव स्वधया सुखेनैव, न तु सुखप्राप्त्याद्यर्थं आनीदचेष्टतेति श्रुत्यर्थः। (जयतीर्थ in तत्त्वोद्द्योतटीका)

28 ४,०५८.०४ इन्द्र एकं सूर्य एकं जजान वेनादेकं स्वधया निष्टतक्षुः ॥

29 मद तृप्तियोगे of which many popular forms like मादयते, मादयस्व, अमीमदन्त, मादयन्ताम् are derived, is different root though popular in veda.

30 MBh12237029 दैवं त्रिधातुं त्रिवृतं सुपर्णं; ये विदुयुरग्र्यं परमार्थतां च। ते सर्वलोकेषु महीयमाना; देवाः समर्थाः सुकृतं व्रजन्ति।। However I am not sure of the meaning of this verse.

Jamison- Might I reach that dear cattle-pen of his, where men seeking the gods find elation, for exactly that is the bond to the wide-striding one: the wellspring of honey in the highest step of Viṣṇu.
Griffit- May I attain to that his well-loved mansion where men devoted to the Gods are happy. For there springs, close akin to the Wide-Strider, the well of meath in Visnu's highest footstep.

Here is the corresponding text from Taittiriya "त्रीणि पदा विचक्रमे । विष्णुर्गोपा अदाभ्यः । ततो धर्माणि धारयन् ।। ब्रा॥२।४।६।१ ।। तदस्य प्रियमभि पाथो अश्याम् । नरो यत्र देवयवो मदन्ति । उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था । विष्णोः पदे परमे मध्व उथ्सः । क्रत्वा दा अस्थु श्रेष्ठः । अद्य त्वा वन्वन्थ्सुरेक्णाः । मर्त आनाश सुवृक्तिम् । इमा ब्रह्म ब्रह्मवाह । प्रिया त आ बर्हिः सीद । वीहि सूर पुरोडाशम् ।। तै. ब्रा॥२।४।६।२ ।।"

प्रियं पाथः Visnu's dear cattle-pen?

Jamison has interpreted प्रियं पाथः as "dear cattle-pen" that means an enclosure for confining livestocks. How does this cattle pen become dear for Visnu? Why do there go men seeking the gods to find elation? Why should men go to the cattle-pen? Are they cattle to find elation there? Are they cowherd people? Is any cattle penning found in this verse?. Or Visnu a cattle breeder? It is totally meaningless. It is absurd.
१,१८८.१० उप त्मन्या वनस्पते पाथो देवेभ्यः सृज। अग्निर्हव्यानि सिष्वदत्॥ does this mantra speak of creating cattle-pen for Gods? What about ७,०३४.१० आ चष्ट आसां पाथो नदीनां वरुण उग्रः सहस्रचक्षाः॥ which speaks of pathas of rivers? How cattle-pen related to rivers? If it means something different in those contexts, then it can be different here also. It is water mentioned here in both sentences. ३,०५५.१० विष्णुर्गोपाः परमं पाति पाथः प्रिया धामान्यमृता दधानः। this Rk too is important in deciding in the meaning of this verse.

३,००८.०९ हंसा इव श्रेणिशो यतानाः शुक्रा वसानाः स्वरवो न आगुः ।

३,००८.०९ उन्नीयमानाः कविभिः पुरस्ताद्देवा देवानामपि यन्ति पाथः ॥

७,०४७.०३ शतपवित्राः स्वधया मदन्तीर्देवीर्देवानामपि यन्ति पाथः ।

Both these mantras speak of pathas of Gods. This corroborates with our context. All these creatures or men are going towards the akaasagangaa that is Visnupadii.

७,०९१.०२ उशन्ता दूता न दभाय गोपा मासश्च पाथः शरदश्च पूर्वीः ।

अश्याम्

अश्याम् (आशीर्लिङ् उत्तमपुरुषैकवचनम्) it is derived of root अश भोजने. And certainly not अशू व्याप्तौ संघाते च. Then it should be अशिषीय (आशीर्लिङ् उत्तमपुरुषैकवचनम्). Thence, this form cannot mean "reaching", it is eating of something. १,१७८.०१ मा नः कामं महयन्तमा धग्विश्वा ते अश्यां पर्याप आयोः ॥ means the same thing "I take your water". ३,०५४.२१ भगो मे अग्ने सख्ये न मृध्या उद्रायो अश्यां सदनं पुरुक्षोः॥ ("रायो अश्याम्" "I enjoy riches") supporst this.

देवयवः

Who is devayu? देवं देवभावमात्मन इच्छतीति देवयुः men who want to be gods. Hence Mantra means that "I drink the water that has been poured (अभि) on Visnu, (or I reach towards the Akaasagangaa river which has come from the feet of Trivikrama) where (by which) men who want to be gods experience happiness".

७,०९७.०१ यज्ञे दिवो नृषदने पृथिव्या नरो यत्र देवयवो मदन्ति। supports this meaning.

This is explained in Visnupuraana

ततः प्रभवति ब्रह्मन् सर्वपापहरा सरित् ।
गङ्गा देवाङ्गनाङ्गानामनुलेपनपिञ्जरा ॥ २,८.१०८ ॥
वामपादाम्बुजाङ्गुष्ठनखस्रोतोविनिर्गताम् ।
विष्णोर्बिभार्ति यां भक्त्या शिरसाहर्निशं ध्रुवः ॥ २,८.१०९ ॥
ततः सप्तर्षयो यस्याः प्राणायामपरायणाः ।
तिष्ठन्ति वीचिमालाभिरुह्यमानजटाजले ॥ २,८.११० ॥ (विष्णुपुराणे)

It should be be made clear as to who are the people elated clearly.

Bandhu of Urukrama

तदस्य प्रियमभि पाथो अश्यां नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।

उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः ॥

Bandhu is the bound. The person who has some binding is bandhu of us. It is same for wife, son, father etc. everybody has some kind of binding with us. Here it is being stated that the very spring of sweet water (Akaasagangaa) that has originated from the feet of Visnu is the bond to Visnu himself (From this water one can reach the feet of Visnu).

Elsewhere Visnu is extolled as the Bandhu and Setu of good people, who want to be liberated. Both the roots of words have same meaning.

८,०२१.०४ वयं हि त्वा बन्धुमन्तमबन्धवो विप्रास इन्द्र येमिम ।

१०,१२९.०४ सतो बन्धुमसति निरविन्दन्हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा ॥

उप प्रागाथ्सुमन्मेऽधायि मन्म देवानामाशा उप वीतपृष्ठः ।

अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चकृमा सुबन्धुम् ।। (तै.सं.4.6.41)

अन्तः प्रविष्टं कर्तारमेतम् । देवानां बन्धु निहितं गुहासु । अमृतेन क्लृप्तं यज्ञमेतम् । चतुर्होतृणामात्मानं कवयो निचिक्युः । (तै.आ.3.22)

वागेव सम्राळिति होवाच वाचा वै **सम्राळ्‌ बन्धुः प्रज्ञायत** ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वाङ्गिरस इतिहासः पुराणं विद्या उपनिषदः श्लोकाः सूत्राण्यनुव्याख्यानानि व्याख्यानानीष्टं हुतमाशितं पायितमयं च लोकः परश्च लोकः सर्वाणि च भूतानि वाचैव सम्राट्‌ प्रज्ञायन्ते ॥ 2 ॥ (Brh.up)

एष सर्वेश्वर एष भूताधिपतिरेष भूतपाल **एष सेतुर्विधरण** एषां लोकानामसम्भेदाय (Chn-up:)

यः सेतुरीजानानामक्षरं ब्रह्म यत्‌ परम्‌। अभयं तितीर्षतां पारं नाचिकेतं शकेमहि .. 2.. (katha)

Madhva Utsah

There is another occurrence of it in Rgveda etc.[31]i.e. **प्रास्मै हिनोत मधुमन्तमूर्मिं गर्भो यो वः सिन्धवो मध्व उत्सः** । (ऋ.वे.१०,०३०.०८). hence this can be taken to mean spring of sweetness.

Visnoh pade parame

There is a description of Visnu's supreme feet in Rgveda and elsewhere. १,०२२.२० **तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ।**

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशंभुवम्‌ । विश्वं नारायणं देवमक्षरं परमं पदम्‌ । तै. आ॥०।१०।१३।२९ ।।

१०,००५.०१ **सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थ उत्सस्य मध्ये निहितं पदं वेः ॥**

We find description of Shishumaara in Rgveda and Taittiriya.
१,११६.१८ यदयातं दिवोदासाय वर्तिर्भरद्वाजायाश्विना हयन्ता । रेवदुवाह सचनो रथो वां वृषभश्च शिंशुमारश्च युक्ता ॥

भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवस्स्वः प्रपद्ये ब्रह्म प्रपद्ये ब्रह्मकोशं प्रपद्येऽमृतं प्रपद्येऽमृतकोशं प्रपद्ये चतुर्जालं ब्रह्मकोशं यं मृत्युर्नावपश्यति तं प्रपद्ये देवान्प्रपद्ये देवपुरं प्रपद्ये परीवृतो वरीवृतो ब्रह्मणा वर्मणाऽहं तेजसा कश्यपस्य यस्मै नमस्तच्छिरो धर्मो मूर्धानं ब्रह्मोत्तरा हनुर्यज्ञोऽधरा विष्णुर्हृदयगं संवथ्सरः प्रजननमश्विनौ पूर्वपादावत्रिर्मध्यं मित्रावरुणावपरपादावग्निः पुच्छस्य प्रथमं काण्डं तत इन्द्रस्ततः प्रजापतिरभयं चतुर्थगं स वा एष दिव्यः शाक्वरः शिशुमारस्तगं ह य एवं वेदाप पुनर्मृत्युं जयति जयति स्वर्गं लोकं नाध्वनि प्रमीयते नाग्नौ प्रमीयते नाप्सु प्रमीयते नानपत्यः प्रमीयते लघ्वान्नो भवति ध्रुवस्त्वमसि ध्रुवस्य क्षितमसि त्वं भूतानामधिपतिरसि त्वं भूतानाग् श्रेष्ठोऽसि त्वां भूतान्युपपर्यावर्तन्ते नमस्ते नमस्सर्वं ते नमो नमः शिशुकुमाराय नमः ।।
तै.आ॥०।२।१९।२३ ।। ।। १९ ।।

---

[31] मरुत्वान् इन्द्र वृषभो रणाय पिबा सोममनुष्वधं मदाय | आ सिञ्चस्व जठरे मध्व ऊर्मिं त्वं राजासि प्रदिवः सुतानाम् || (तै.सं. १।४।१९ ||)

वाजे वाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः || अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः || || (तै.सं. १।७।८ ||)

स प्रत्युदैद्धरुणो मध्वो अग्रग्ग् स्वायां यत्तनुवां तनूमैरयत | उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा || कोशस्तनुवां त्रयोदश च || (तै.सं. १।७।१२ ||)

इन्द्रागहि प्रथमो यज्ञियानाम् | या ते काकुथ्सुकृता या वरिष्ठा | यया शश्वत्पिबसि मध्व ऊर्मिम् | (तै. ब्रा. 2.4.३३)

This is explained in Visnupuraana

आभूतसंप्लवं स्थानममृतत्वं विभाव्यते । त्रैलोक्यस्थितिकालोयमपुनर्मार उच्यते ॥ २,८.९५ ॥
ब्रह्महत्याश्वमेधाभ्यां पापपुण्यकृतो विधिः । आभूतसंप्लवान्तन्तु फलमुक्तं तयोर्द्विज ॥ २,८.९६ ॥
यावन्मात्रे प्रदेशे तु मैत्रेयावस्थितो ध्रुवः । क्षयमायाति तावत्तु भूमेराभूतसंप्लवात् ॥ २,८.९७ ॥
<u>ऊर्ध्वोत्तरमृषिभ्यस्तु ध्रुवो यत्र व्यवस्थितः । एतद्विष्णुपदं दिव्यं तृतीयं व्योम्नि भासुरम् ॥ २,८.९८ ॥</u>
निर्धूतदोषपङ्कानां यतीनां संयतात्मनाम् । स्थानं तत्परमं विप्र पुण्यपापपरिक्षये ॥ २,८.९९ ॥
अपुण्यपुण्योपरमे क्षीणाशेषाप्तिहेतवः । यत्र गत्वा न शोचन्ति तद्विष्णोः परपं पदम् ॥ २,८.१०० ॥
धर्मध्रुवाद्यास्तिष्ठन्ति यत्र ते लोकसाक्षिणः । तत्साष्टर्योत्पन्नयोगर्धिस्तद्विष्णोः परमंपदम् ॥ २,८.१०१ ॥
यत्रोतमेतत्प्रोतं च यद्भूतं सचराचरम् । भव्यं च विश्वं मैत्रेय तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ २,८.१०२ ॥
दिवीव चक्षुराततं योगिनां तन्मयात्मनाम् । विवेकज्ञानदृष्टं च तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ २,८.१०३ ॥
यस्मिन्प्रतिष्ठितो भास्वान्मेढीभूतः स्वयं ध्रुवः । ध्रुवे च सर्वज्योतींषि ज्योतिष्वम्भोमुचो द्विज ॥ २,८.१०४ ॥
मेघेषु संगता वृष्टिर्वृष्टेः सृष्टेश्च पोषणम् । आप्यायनं च सर्वेषां देवादीनां महामुने ॥ २,८.१०५ ॥
ततश्चाज्याहुतिद्वारा पोषितास्ते हविर्भुजः । वृष्टेः कारणतां यान्ति भूतानां स्थितये पुनः ॥ २,८.१०६ ॥
एवमेतत्पदं विष्णोस्तृतीयममलात्मकम् । आधारभूतं लोकानां त्रयाणां वृष्टिकारणम् ॥ २,८.१०७ ॥
ततः प्रभवति ब्रह्मन् सर्वपापहरा सरित् । गङ्गा देवाङ्गनाङ्गानामनुलेपनपिञ्जरा ॥ २,८.१०८ ॥

Hence translating parame pade as highest place of Visnu is totally wrong.

This mantra may also mean a different anvaya "**अस्य प्रियं तत् पाथः अश्याम्, यत्र देवयवः नरः अभिमदन्ति। उरुक्रमस्य विष्णोः परमे पदे मध्वः उत्सः। इत्था स हि बन्धुः।।**" as suggested by Ramanuja Devanathan.[32] But it is unlikely considering the syntax of Veda.

Mantra 6

१,१५४.०६ [33]ता वां वास्तून्युश्मसि गमध्यै[34] यत्र गावो भूरिशृङ्गा अयासः ।

१,१५४.०६ अत्राह तदुरुगायस्य वृष्णः परमं पदमव भाति भूरि ॥[35]

Jamison- We wish to go to the dwelling places belonging to you two [=Viṣṇu and Indra], where there are ample-horned, unbridled cows. There that highest step of the wide-ranging bull shines down amply.

---

32 http://iksusara.blogspot.in/2015_05_01_archive.html

33 **"Poetics and pragmatics in the Vedic liturgy for the installation of the sacrificial post"** by THEODORE N. PROFERES in The Journal of the American Oriental Society, 2003, (http://www.thefreelibrary.com/Poetics+and+pragmatics+in+the+Vedic+liturgy+for+the+installation+of...-a0115966738) needs a separate critique.

34 There is a problem of samhitapaatha. Refer to तैत्तिरीयप्रातिशाख्य सोमयार्यविरचित-त्रिभाष्यरनाख्यव्याख्यया, गार्ग्यगोपालयज्वविरचित-वैदिकाभरणाख्यव्याख्यया च सहितम्

35 This Mantra is explained in Nirukta 2.7.1

Griffit- Fain would we go unto your dwelling-places where there are many-horned and nimble oxen, For mightily, there, shineth down upon us the widely-striding Bull's sublimest mansion.

In Taittiriiya Samhitaa, mantras of two suktas are found together as follows ते ते[36] धामान्युश्मसि गमध्ये गावो यत्र भूरिश्रृङ्गा अयासः। अत्राह तदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमव भाति भूरेः॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततम् ॥ (तै.सं॥१।३।६ ।।) Hence these two suktas 1.154 and 1.22 can be clubbed to arrive at a unified sukta.

Taa Vaam

Here वां means the two Indra-Visnu extolled in the next sukta १,१५५.०२ त्वेषमित्था समरणं शिमीवतोरिन्द्राविष्णू सुतपा वामुरुष्यति। or it may mean Yajamaana and Patni. Here Rsi claims that he wants the good dwellings for them (Indra-Visnu or patnii yajamaana) to stay.

It need not necessarily mean only "for you" but also "from you". Hence the Rsi is seeking for dwelling in Aakaasa (post death) where the big cows come.

Gamadhyai

Or it may mean The Rsi wants to have abode in "gamadhye" (as found in TS) (which means "in the middle of Aakaasa" Ga in the sense of Kha) rather than gamadhyai which is though found[37] in other branches of Yajurveda somewhat an ambiguity, because gamadhyai can not mean "(a dwelling) to go" because nobody needs dwelling to go. One needs dwellings to stay rather.

Usmasi

Usmasi can be both in uttama purusa and madhyama purusa as seen in the RV १,०२१.०१ इहेन्द्राग्नी उप ह्वये तयोरित्स्तोममुश्मसि। ता सोमं सोमपातमा॥ १,०२२.०६ अपां नपातमवसे सवितारमुप स्तुहि। तस्य व्रतान्युश्मसि॥

Bhuurisrnga Gaavah

What is the significance of these two words in combination? What is the gau?

१,०१०.०८ जेषः स्वर्वतीरपः सं गा अस्मभ्यं धूनुहि ॥(ज्ञानानि सन्धूनुहि च प्रापयोच्चा अपि स्वयम् ।।8।।मध्वाचार्य)

Word "Gau" is used in the sense of jnaana here, since there is no context of cows. It has many such occurences in Rgveda in the meaning of knowledge. But this "Bhuurisrngaah" is really baffling. It has no other occurrence in Rg.

---

[36] या ते श.प.ब्रा. ३.७.१.[१५]

[37] It is the only occurrence in Rgveda.

Swami Parmeshwaranand[38] attemepted to interpret it to mean yaks generally found in higher peaks of Himalayas. However, it is baseless, considering the fact it is a matter of parama pada of Visnu, which is surely not this Himalaya.

Hence these words should mean the many branched spreading knowledge. Or the many hued dancing rays in the Parama pada of Visnu. The next line of Mantra clearly states that "Here shines the parama pada of vrsan Visnu."[39]

Jivagosvamin's interpretation

There is different kind of commentary by Jivagosvamin on Brahmasamhita

एवं नारदपञ्चरात्रे विजयाख्याने "तत्सर्वोपरि गोलोके श्रीगोविन्दः सदा स्वयम् । विहरेत्परमानन्दी गोपीगोकुलनायकः ॥" इति । तथा ऋक्षु चायमेव प्रदिष्टः "तां वां वास्तून्युश्मसि गमध्यै यत्र गावो भूरिश्रृङ्गा अयासः। अत्राह तदुरुगायस्य वृष्णः परमं पदमवभाति भूरि ॥" इति। व्याख्यातं च तां तानि वां युवयोः कृष्णरामयोर्वास्तूनि लीलास्थानानि गमध्यै प्राप्तुमुश्मसि कामयामहे । तानि किं विशिष्टानि ? यत्र येषु भूरिश्रृङ्गा महाश्रृङ्ग्यो गावो बहुशुभलक्षणा इति वा । अयासः शुभाः । अयः शुभावहो विधिरित्यमरः । देवास इतिवत्जसन्तं पदम् । अत्र भूमौ तल्लोके वेदे च प्रसिद्धं श्रीगोलोकाख्यमुरुगायस्य स्वयं भगवतो तच्चरणारविन्दस्य परमं प्रपञ्चातीतं पदं स्थानं भूरि बहुधा अवभातीत्याह वेद इति ।

यजुःसु माध्यन्दिनीया(यां) स्तूयते धामान्युश्मसि इत्यादौ । विष्णोः परमं पदमवभातीति भूरीति चात्र प्रकारान्तरं पठन्ति शेषं समानम् ॥५॥[40]

---

[38] **Encyclopaedic Dictionary of Vedic Terms, Volume 1, Sarup and Sons, New Delhi, 2000.**

[39] As mentioned in Taittiriya.

[40] Also in Bhagavatsandarbha by Jivagosvami

यथा नानाश्रुतिपथोत्थापनेन पाद्मोत्तरखण्डेऽपि प्रकृत्यन्तर्गतविभूतिवर्णनान्तरं तादृशत्वमभिव्यञ्जितं श्रीशिवेन--
एवं प्राकृतरूपाया विभूते रूपमुत्तमम् । त्रिपाद्विभूतिरूपं तु शृणु भूधरनन्दिनि ॥
प्रधानपरमव्योम्नोरन्तरे विरजा नदी । वेदाङ्गस्वेदजनिततोयैः प्रस्राविता शुभा ॥
तस्याः पारे परव्योम त्रिपाद्भुतं सनातनम् । अमृतं शाश्वतं नित्यमनन्तं परमं पदम् ॥
शुद्धसत्त्वमयं दिव्यमक्षरं ब्रह्मणः पदम् । अनेककोटिसूर्याग्नितुल्यवर्चसमव्ययम् ॥
सर्ववेदमयं शुभ्रं सर्वप्रलयवर्जितम् । हिरण्मयं मोक्षपदं ब्रह्मानन्दसुखाह्वयम् ॥
समानाधिक्यरहितमाद्यअन्तरहितं शुभम् ॥ तेजसात्यअद्भुतं रम्यं नित्यमानन्दसागरम् ।
एवमादिगुणोपेतं तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावकः ।
यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं हरेः ॥ तद्विष्णोः परमं धाम शाश्वतं नित्यमच्युतम् ।
न हि वर्णयितुं शक्यं कल्पकोटिशतैरपि ॥
हरेः पदं वर्णयितुं न शक्यं मया च धात्रा च मुनीन्द्रवर्यैः । यस्मिन् पदे अच्युत ईश्वरो यः सो अङ्ग वेद यदि वा न वेद ॥
यदक्षरं वेदगुह्यं यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः । यस्तं न वेद किमृचा करिष्यति य उ तद्विदुस्त इमे समासते ॥
तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । अक्षरं शाश्वतं नित्यं दिवीव चक्षुराततम् ॥
आ प्रवेष्टुमशक्यं तद्ब्रह्मरुद्रादिदैवतैः । ज्ञानेन शास्त्रमार्गेण वीक्ष्यते योगिपुङ्गवैः ॥
अहं ब्रह्मा च देवाश्च न जानन्ति महर्षयः । सर्वोपनिषदामर्थं दृष्ट्वा वक्ष्यामि सुव्रते ॥

Appayya Diksitas interpretation of this mantra

‘ता वां वास्तून्युश्मसिगमध्यै गावो यत्र भूरिश्रृङ्गा अयासः । अत्राह तदुरुगायस्य वृष्णः परमं पदमवभाति भूरी’ति । अस्यार्थः---हे विष्णो ते तानि स्थानानि तच्छब्दाद्बहुवचनस्य ‘सुपां सुल्लुगि’त्यादिना शे आदेशः । ते तव धामानि स्थानानि गमध्यै गन्तुमुश्मसि इच्छामः । गमेर्धातो ‘स्तुमर्थे सेसे’ त्यादिसूत्रेण तुमुन्प्रत्ययार्थे अध्यै इति प्रत्ययः । ‘उश्मसी’ ति ‘वश कान्तौ’ इति धातोरुत्तमपुरुषबहुवचने ‘इदंतो मसी’रिति सूत्रेणान्तिम इकारादेशः । सांहितो दीर्घः । तान्येव धामानि विशेष्यन्ते । यत्र येषु स्थानेषु अयासः अनपायिन्यः यातेरसुन्प्रत्यये नञ्समासः । भूरिश्रृङ्गा गावः नन्द्यादयो गोमातरः सन्ति अत्राह अ१स्मिन्नेव स्थाने । ‘अहे’ति निपात एवकारार्थः । तत्प्रसिद्धम् । उरुगायस्य उरुभिर्महद्भिर्गीयमानस्य भूरेः महतो वृष्णः विष्णोस्तव परममधस्तनविष्णुलोकापेक्षयोत्कृष्टमवभाति अवमे भाति परमशिवलोकस्याधस्ताद्भातीति । तस्मादुमालोकान्तर्गतवैष्णवपरमपदाभिप्रायं ‘विष्णुपदसंबन्धिनी’ति ‘विष्णुपदादूर्ध्वमिति चे’ ति युज्यत एव ।।

The interpretation given by Jivagosvamin may understandable in the Vaisnava context. However interpretation of this mantra as given by Appayya Diksita is not according to context. Nowhere in context Sivaloka is mentioned to understand avabhaati as “is seen below (Paramasivaloka)” Neither there is a mention of Nandi etc. in the context.

Conclusion

This paper shows how mis-constructed is the western tradition of Vedic Interpretation.

Hence it is very important to review the western translations periodically and show the mistakes there.

विष्णोः पदे परमे तु मध्य उत्सः शुभाह्वयः । यत्र गावो भूरिशृङ्गा आसते स्वसुखं प्रजाः ॥
अत्राहि तत्परं धाम गीयमानस्य शार्ङ्गिणः । तद्भाति परमं धाम गोभिर्गेयैः शुभाह्वयैः ॥
आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्ज्योतिरुत्तमम् । आधारो ब्रह्मणो लोकः शुद्धः स ह सनातनः ॥
सामान्याावियुते दूरे अन्तेऽस्मिन् शाश्वते पदे । तस्थजुर्जागरुकेऽस्मिन् युवानौ श्रीसनातनौ ॥
यतः स्वसारा युवती भूलीले विष्णुवल्लभे । अत्र पूर्वे ये च साध्या विश्वदेवाः सनातनाः ॥
ते ह नाकं महिमानः सचन्तः शुभदर्शनाः । तत्पदं ज्ञानिनो विप्रा जातृवांसः समिन्धते ॥
तद्विष्णोः परमं पदं मोक्ष इत्यभिधीयते । तस्मिन् बन्धविनिर्मुक्ताः प्राप्यन्ते स्वमुखं पदम् ॥
यं प्राप्य न निवर्तन्ते तस्मान्मोक्स उदाहृतः । मोक्षः परं पदं लिङ्गममृतं विष्णुमन्दिरम् ॥
अक्षरं परमं धाम वैकुण्ठं शाश्वतं परम् । नित्यं च परमव्योम सर्वोत्कृष्टं सनातनम् ॥
पर्यायवाचकन्यस्य परं धाम्नोऽच्युतस्य हि । तस्य त्रिपाद्विभूतेस्तु रूपं वक्ष्यामि विस्तरात् ॥ इत्यादि ॥